

FORM

NORDISK ARKITEKTUR OCH DESIGN SEDAN 1905 | 1 | 2011

ARIK LEVY

SVERIGES NYA SEDLAR
MORGONDAGENS BANKER
EKONOMISKA VÅGSPEL
HEMMA HOS FORMGIVARNA

En välpacketerad värld

En enkel låda av korrugerad plåt har revolutionerat den globala ekonomin – och gjort världen mindre.

Text Johanna Agerman Ross

När den tyska designern Konstantin Grcic var curator för utställningen *Design Real* på Serpentine Gallery i London tillfrågades han om vilken produkt han önskade att han hade designat. Han svarade utan att tveka: fraktcontainern.

Utställningen, som invigdes hösten 2009, bestod av Grcics urval av industriellt tillverkade produkter som har eller har haft en betydande inverkan på människans vardag. Flygcontainern LD3 AKE var ett av de utvalda föremålen. Men 95 procent av världens gods reser inte med flyg: fartygstransporterna dominerar alltjämt världshandeln.

Få saker har haft så stort inflytande på världsekonomin mot slutet av 1900-talet som ISO-containern. De flesta föremål vi har omkring oss har anlänt till våra kuster i en låda av korrugerad plåt med de ungefärliga måtten 6x2,4x2,5 meter. Idag finns det cirka 22 miljoner ISO-containrar i omlopp och 90 procent av allt gods transporteras i dem. Designprodukter som möbler, teknik, tallrikar, glas och bestick är inga undantag.

Sannolikheten är stor att det hopmonterade bordet framför dig eller stolen du sitter på har fått genomgå en så kallad "fyllningsgradsbedömning" för att se om varan är så effektivt formgiven som möjlig. Och om designen inte var optimal när formgivaren började skissa så lär den vara det nu. Utrymme är nämligen lika med pengar.

ISO-containern är en relativt modern företeelse. Även om dess uppfinnare, amerikanen Malcolm McLean, skickade iväg det första containerfartyget, *Ideal-X*, på sin

jungfruresa 1956 så var det inte förrän på 70-talet som containrar med standardmåtten 6x2,4 meter introducerades över hela världen genom Internationella standardiseringsorganisationen. I de anonyma containerstäder som vuxit upp tack vare den här verksamheten har datorerna med sin snabbhet ersatt hamnarbetarna. I slutet av 70-talet hade containern gjort det så snabbt och billigt att frakta varor över hela världen att den elektronik och de leksaker som tillverkades i Taiwan sköljde över den västerländska marknaden. Att skicka en kubikmeter varor med en ISO-container kan idag kosta så lite som 600 kronor.

När Ikea bad den svenska industri-designern Carl Öjerstam att designa världens billigaste lampa spelade ISO-containern en avgörande roll i den färdiga produktens utseende. Öjerstams lampa, som tillverkas i Ungern och Kina och bara kostar 29 kronor, är genialt formgiven. Den är helt tillverkad av formsprutad plast och lampfoten förvaras i skärmen tillsammans med sladden och lampsockeln när produkten lämnar fabriken. Den slutgiltiga proportionen och måtten på lampan, som lampan heter, baserades helt på fyllningsgradsbedömningen.

– Vi formgav lampan och sen ändrade vi på skalan så att vi utnyttjade utrymmet och vi kunde fylla containern till hundra procent. Nu får 72 stycken enheter plats på en halv pall, säger Öjerstam.

De konkurrenskraftiga priserna multinationella företag som Ikea kan erbjuda bestäms ofta av hur effektivt man kan utnyttja utrymmet i containrarna.

– Om jag hade designat en lampa med de perfekta proportionerna skulle vi ha minskat fyllningsgraden till kanske åttio procent. Det har inte så stor betydelse om du bara säljer tusen lampor per år men säljer du 10 miljoner lampor så spelar det stor roll för priset, säger Öjerstam.

På senare år har företag som Iittala och Höganäs flyttat stora delar av sin tillverkning till Asien, vilket innebär att kubikmeterpriset för containerfrakt blir en avgörande faktor för deras vinstmarginal. I en ekonomi där designdrivna företag tvingas flytta sin produktion ut i världen ökar containerns betydelse i kampen om kunderna.

